

ישועות

יוצא לאור על ידי בית המדרש "החיים והשלום" ניו-יורק.

פרשת כי תצא • גליון 28 •

מהפפר הקדוש

"זרע שמשון"

לרבי שמשון חיים נחמני זי"ע

כי תצא למלחמה וכו' אמרו ז"ל במלחמת רשות הכתוב מדבר, דבמלחמת ארץ ישראל כתיב בהו "לא תחיה כל נשמה" וכן פרש"י ז"ל, יש מקשים אם כל עצמה של יפת תאר לא התרה אלא כנגד יצר הרע למה לא התירה הכתוב מטעם זה אף במלחמת חובה, ותרצו לפי דרכם. ולידין נראה לומר ששם שהתיר של יפת תאר בשאר מלחמות הוא כנגד יצר הרע כד האפור שלה בארץ ישראל הוא כנגד יצחק, אמנם הוא כדאיתיה וזאת כדאיתיה שהרי נודע שיהושע שלח ג' פרוזדגמאות וכו' הרוצה להשלים ישלים (עין תוספות גיטין מו ע"א משם הירושלמי), ופרשו המפרשים שקודם התחלת המלחמה לא היו בכלל לא תחיה כל נשמה, וזהו הטעם שקבלו רחב הוזהר ונסבה ליהושע אכל אותם שלא יהיו קדם שיתחיל יהושע המלחמה כתיב בהו לא תחיה כל נשמה והטעם ע"ז צ"ל שהקב"ה רצה להורות לישראל שאותה הארץ הטובה אינה יכול לסבל אנשים רעים והטאים ואין להם תקנה אלא לשוב קדם שיגמור הדין עליהם לרעה שאח"כ לא תועיל להם תשובתם, וכדכתיב "ואבדתם מהרה מעל הארץ הטובה" וכו' וכן היה בישראל שלא שמעו לקול הנביאים ובאתה עליהם הרעה ולכן אסרה התורה עליהם היפת תאר במלחמת א"י להראות להם דבר זה שיהיה להם למופת נגד היצחק"ר שלא יעבדם מלעשות תשובה קדם שיתחם גזר דינם שהרי גם הרשעים חושבים לעשות תשובה, אבל אומרים שיש להם זמן כדאמרי' יודעים רשעים שדרכם למיתה אלא שיש להם חלב על כסליהם, וזו היא עצתו של היצחק"ר, ועוד ז"ל דקשיא מעיקרא ליתא, שהרי כתב הרמב"ם בפ"ה מהלכות מלכים אין אשת יפת תאר מתרת אלא בשעת השכיה עכ"ל, ושעת השכיה הינו לאחר המלחמה דהינו לאחר הריגת האויבים וכו' א "והפית את כל זכורה לפי הרב" ואח"כ ר"ק הנשים והטף והבהמה תבוא לך" וכו' ובשלמא במלחמת שאר האומות יש שעת שכיה אף בנשים לאחר הריגת הזכרים אמנם במלחמת ז' אמות אין שעת שכיה כלל אלא במזמן ולא בנשים שאדברא מהיכים להרגן ומשום הכי לא שיק שם יפת תאר. ועוד במלחמת א"י היא חובה על כל ישראל להרוג כל ז' ואין בידו להחיותה שהרי האחרים והרגוה, משא"כ בשאר מלחמות שהרשות ביד כל א' לקח שבי ומלקוח ולפטר בניהם.

ימי האהבה וימי השנאה – האהבה והשנאה

גם בימי האהבה. נמצא, שלתורה שבאה מתוך קשי, עמל וטרח, מעלה גדולה על כל למוד אחר. ולא זו בלבד, אלא שעוד בעולם הזה, אתה חכמה שרכש האדם בעמל וקשי, היא זו שתתקיים בו ותעשה אותו חכם. ושלמה המלך – החכם מפל האדם, העיד על עצמו שחכמתו שבאה מתוך הקשי, וכנלמד מדבריו (קהלת ב, ט) "אף חכמתי עמדה לי" ומוכא במדרש (קהלת וט"א שם) "אמר רבי חמא בר פפא כל תורה שלמדתי באף נתקיימה לי". והרמב"ם בהלכות תלמוד תורה (פ"ג הלכה יב), מקפיד פסוק זה ואת הסבר המדרש עליו מהדברים שמקיימים את התורה בלומדיה.

למותר לצנן שעבודת השם ולמוד תורה מתוך קשיים, כוללים כל סוג של קשי וצער, מצבים בריאות קשים, פרנסה דלה וכן עניות הדעת, קשי בהבנת הלמוד.

וידוע על רבים מגדולי ישראל שהתקשו בתחלת למודם ולא הצליחו לעמוד על הבנת דברי התורה. אך בשל מאמציהם וכו' להיות מאורי הדור שממיימיהם שותים כלל ישראל.

בין "קצות החשן" ל"אבני מלואים"

מספר משם הגר"ח שמואלביץ זצ"ל שהגאון בעל "קצות החשן" נשאל על ידי אחד מגדולי חכמי דורו, מדוע זכה שחדושי הצטינו בבהירות וזכה שכל עולם הישיבות מתפרנסים מדבריו, ואלו הוא, הגם שהוא מהיושבים ראשונה בממלכת התורה, לא זכה שיתפרסמו חדושיו בסדר גדל כזה. תלה ה"קצות החשן", את הדבר בעניויותו המפלגת: מר עשיר גדול ואלו אני השפל, אני מרוד המתגורר בבית קר שכדי שהדיו, בו אני כותב את החדושים, לא יקרש, אני מניחו מתחת לבר שמראשתי.

עוד מספר, שגם על ספריו עצמו העיר, שספרו "קצות החשן" התקבל יותר בין הלומדים ביחס לספרו "אבני מלואים", ולכאורה מן הראוי ש"אבני מלואים" שנתחבר בזקנותו יתקבל יותר, אך היות שספר "קצות החשן" התחבר ונכתב בשנים של עני, היתה לו סייעתא דשמיא יותר מאשר ספר שהתחבר ונכתב בתקופה שרוח לו באפן יחסי לעבר.

בין "שאנת אריה" ל"גבורת ארי"

כיוצא בזה מספר על בעל ה"שאנת אריה" שספרו זה חבר בעת שחי חיי דחקות של גלות ונדודים, וזכה שהספר התפרסם בעולם וחדושיו עמוקים ומסדרים, יתר על ספרו "גבורת ארי" שכתב בעת שכהן כרב בסוף ימיו.

ידידנו הרב יעקב בן סימון שליט"א המכהן כ"משיב" באחת הישיבות החשובות בירושלים עיה"ק, האיר את עיניו בפירוש מקורי על דרך דרש בפסוקי אשת יפת תאר, על גדלות האדם שבאה לידי בטי בתקופות הפחות טובות בחייו. "פי תהיין לאיש שתי נשים האחת אהובה והאחת שנואה" וגו', במהלך החיים עובר האדם תקופות שונות של עליות ומורדות, אותם מכנים הקדמונים ימי האהבה וימי השנאה (עין ספר הישר פרק ו') ישנם זמנים שהכל הולך כשורה בעבודת השם יתעלה, ימים מלאי אורה, "מוחין דגדלות", חשק ומרץ לעשות את רצון אבינו שבשמים. אך ישנם עתים של ירידה, העבודה נעשית ב"מוחין דקטנות", החשק יורד והרצון מתעמעם, הרפיון משתלט והכל הולך קשה. הסבות לכך מגוונות; עניות נחיי דחק, טעמי בריאות וכהנה וכהנה השם יצילנו.

ממשיך הכתוב: "וילדו לו בנים האהובה והשנואה" – גם בזמנים הטובים וגם ברגעים הפחות טובים, משתדל האדם לעבוד את השם (עין ברכות ס ע"ב), לבצע את שליחותו בעולם הזה הזמני, וכפי עבודתו יקבל את שכרו בעולם הנצחי. דעת לנבון נקל, שעבודה מתוך התאמצות ערכה רב על פני עבודה הנעשית בנחת ושלחה. וזה שממשיך הכתוב "והיה הפן הבכור לשניאה", לאותה עבודה שנעשתה מתוך קשי וצער היא החכימה ביותר קמי קוב"ה.

וידוע שחדושי התורה נקראים "בנים". ועל דרך האמור, גם בימים הטובים וגם ברגעים שהיו רצופי קשיים, זכה אדם לחדש חדושי תורה, אלא שאותם חדושי תורה שנתחדשו לו ב"ימי השנאה", בהם השתדל והתאמץ בעבודת השם יתברך שקד על דלתי התורה וזכה לחדש בתורה מתוך קשי, חדושים אלו עולים במעלתם על חדושי תורה שהתחדשו בימים של רוח. וכמאמר חז"ל (אבות פ"ה מכ"ב) בן הא הא אומר, לפום צערא, אגרא – לפי הקשי והצער כך השכר.

"והיה ביום הנחילו את בניו, את אשר יהיה לו, לא יוכל לבקר את בן האהובה על פני בן השנואה הבכור", ובעת שלם, כשיזפהו הקב"ה בשכר הצפון לצדיקים, יזכח שלעבודת השם וללמוד התורה שמימי השנואה, נתן משנה חשיבות – "כי את הבכור בן השנואה יפיר לתת לו פי שנים בכל אשר ימצא לו", מהסבה "כי הוא ראשית אנו, לו משפט הבכרה" – בזכות התאמצותו בימים הקשים, זכה להוסיף בתורה

תנאים לקבלת התפלה (ה)

מ"ו: "נפש החיים שער א' פ"ו, המתאים לענינו כצל שלך המנע מפעולותיו ותנועותיו, כך כפי התיחסותך לבורא ית"ש, יתיחס הוא אליך.

בספרים מובא (משם ה"חובת הלבבות") משל בזה, לילד מחנך שאביו הבטיח לתת לו פרס קטן על מעשה טוב שעשה. הם באו לחנות הצעצועים והאבא הזהיר אותו שיבקש רק דבר אחד. נגש הבן למדף המכוניות הצעצוע בחר מכונית מכל זיוותיה ויחד עמה הוסיף עוד עשרה מכוניות אחרות, 'אמבולנס', 'משאית', 'מכבה אש' וכו' וכו'. העיר לו האב בחומרה: אמרתי רק צעצוע אחד. הסביר הבן, זו אכן רק אחת, מדבר במכונית הזאת. אבל אבא, שזה בנפשו, מה שזה מכונית כשאינן כביש שתסע עליו? והאם ראיתך מימך כביש עם מכונית אחת בודדת. יאמר לי אבי, מה יותר מענין כביש חד סטרי או כביש דו סטרי עם כמה וכמה נתיבים? ובכלל, הלנה יקרא כביש, שמכונית אחת או שתים משעממות נוסעות בה? וכן, ברור שכל שיש יותר מכוניות יש לבנות יותר תשתיות... גם צריך מכונית משטרה, שכן אם אחת תעקף את השנייה, נקל לשער מה יקרה אם לא יהיה שוטר בסביבה... וכך הוסיף הבן לתאר כמה חשוב שלמכונית זו, שמגיעה לו בדין, צריך להוסיף מכוניות בחסד. ובסופו של דבר יצא הבן עם שקית גדולה במכוניות מסוגים שונים באיכות מעלה, לשמחת הבן ויש גם לומר לשמחת האב כי בן חכם ישמח אב...

חלפו ימים. יום אחד, בעת שישב הבן בתלמוד תורה, שאל המלמד שאלה והבטיח שמי שיענה תשובה נכונה, יקח אותו לחנות הצעצועים ויקנה לו מתנה, אבל רק מתנה אחת, לפי בחירת התלמיד. והילד הזה, שכבר שהפנוהו אותו כילד פקח וחכם, ענה על התשובה. בתם התלמידים יצא עמו המלמד לחנות הצעצועים. הילד שוטט במדפים והמלמד, כיון שקצרה זמנו, הציע לילד לקחת מכונית צעצוע קטנה. מתוך נימוס הסכים הילד. המלמד שלם על מכונית הצעצוע ונפרד ממנו לשלום.

הפעם הילד לא יכול לדרוש עוד ועוד מכוניות. שכן היחס למורה שונה עד מאד מהיחס לאב. על האבא אפשר להתרפק, לבקש, להתחנן, להליץ, להמליץ, לבקש סליחה, להגיד תודה. לא כן יחס תלמיד לרבו.

אם אתה מתייחס להקב"ה כאבא, תתקבל כבן. אם תתייחס כמורה, תתקבל כתלמיד. ואם תתייחס כשונא חלילה, תקבל יחס דומה.

וזכר, התפלה היא מתנה שנותנת לך את האפשרות להתקרב אליו שנה עצמו כבר מתנה.

משיחת אחד המגיידים שליט"א

הגיש משה אליהו ש. (טל' 050.4125671)

שבת שלום ומברך

שאולי, עתידו תלוי בידו לשבט או לחסד. על אחת כמה וכמה שעל האדם לחזק ולהדק את הקשר שלו עם זה שנותן לו חיים.

זמזום התפלה במיסה מהירה

ונראה לחזק את הענין במעשיה המספרת על הרבי הקדוש רבי לוי יצחק מברדיטשוב זיע"א. וכך מספרים חסידים, פעם אחת נקלע רבי לוי יצחק לעירה מעירות בפזירות ישראל. בא לבית הכנסת והמתין לשעת התפלה. כיון שנתאספו מנין יהודים החלה התפלה וקדם שיספיק הרבי הקדוש לומר קרינות כבר נשמע קולו של חזן קורא בקול "ברכו את השם המבורך" וטרם סים "פסוקי דזמרה" מצא שהקהל עקר את רגליו ונשמע קול חזרת הש"ץ בשפף מלים. נדהם הרבי על המהירות המסכנת של המתפללים, על המלים המקטעות. ששומעם תוהה אם מפי אדם יצאו או שמא נחיל של דבורים חג בחלל הבית.

בתם התפלה נותרו המתפללים בחצר בית הכנסת, משוחחים זה עם זה ברגע ובשלוה. כשסיים הצדיק את תפלתו, קדמוהו בכרפת "ברוכים הבאים" השיב להם הרב בבלייל של מלים חסרות פשר. תהו המתפללים על ההלך המונח שמספר בלשון משנה, ובקצב מהיר שאי אתה עומד על פשרם של המלים. וכתשובה למעשיו הוכיחם הצדיק שכן בעצם נהלו את שיחתם עם הקב"ה כך נראתה תפלתם. החזירו לו: רבי יהודי, את השיחות שלנו עם הקב"ה תן לנו לנהל בעצמנו. הוא אבינו ואנחנו ילדיו הקטנים והאב מבין את מלמולי ילדו הקטן.

כמוכן שאין מקום כלל לתשובתם המתחמקת, שכן עולל רך שאינו יודע לדבר, דבוריו אהובים על אביו. אבל ילד בוגר וכל שכן מבגר כשיפנה לאביו בצורה קזאת, בה בעת שבכל הנוגע לבני אדם פמותו יברר את מלותיו, יראה הדבר זלזול באב. כן הוא הדבר בתפלה. כשאדם מוכן לפנות למנהל הבנק בתחנונים שיאשר לו הלוואה גדולה, ולעמת זאת כשהוא בא לפני הקב"ה אין לו סבלנות לפרט לו את מה שהוא רוצה, הדבר מוכיח על עדיפות מנהל הבנק על הקב"ה. הקב"ה הרי מתאנה לשמוע לקולה, הרי הוא יכול לתת לך פי כמה וכמה ממנהל הבנק. הרי הוא זה שנתן למנהל הבנק את מה שברשותו. הוא לא רק יכול, הבורא יתברך שמו גם נותן לך, כאן ועכשיו! הוא מחיה אותך, שומר על בריאותך, על שלמות ותקנות האיברים שלך (ואפילו אם מדבר באבך אחד בלבד, דבר שאף אחד לא יכל לתת לך!) וזה היחס שאתה נותן לו!?

בין נותן לנותן הוא בין מתנה למתנה

נאמר (תהלים קכא, ה) "ה' שמרך, ה' צלך על יד ימינך". הפשט, כמובא ב"מצודות דוד", "כמו הצל מגן מחם השמש כן יגן על ימינך לעשות בך חיל". יש פרוש נוסף (עין "מדרש שמואל" פ"ג

נמשך בבאור התנאים לקבלת תפלה שכתב רבינו "אור החיים" הקדוש, אשר הם: א) שיתפלל בעני הדופק על הפתח וכו', ב) שיבקש ממקור הרחמים. ג) זמן התפלה, ועת רצון. לקמן ידבר בעזה"י בתנאי הרביעי: שתהיה תפלתו מפדשת ולא תהיה סובלת פרוש בלתי הגון, וכמעשה שהובא במדרש (אסתר ז, כד) בהוא גוי וישראל וכו' וילדה בהמתו של גוי ואנס ישראל להרביבו על כתפו וכו', עד כאן.

המדרש שם מספר משל לאדם שהיה מהלך בדרך, ומחמת ההליכה הקשה נקע את רגלו. אמר, הלואי והיה לי חמור אחד. עבר שם רומי אחד שאתנו המליטה עיר - חמור קטן, ומשראה את אותו אדם הורה לו שירכיב את העיר על כתפיו וישא אותו לשוב. נאנח אותו אדם ואמר, לא בקשתי כהגן ולא אמרתי אם לרכב או להרכיב. כך יצא, שבמקום שהוא ירכב על חמור, רכב החמור עליו.

[המעין במדרש נכח שהמשל בא בהקשר אחר, כמשל על אגרות ההשמדה שנשלחו על ידי אשורוש בהשפעת המן. ועל כך נאמר במדרש, אמר רבי לוי אמות העולם נבואתן סתומה ואין יודעין אם להרג ואם להרג משל לאדם שהיה מהלך בדרך, וכו'. ומסים המדרש, כך נבואתן של אמות העולם להיות עתידים ליום הזה, ואין יודעים אם להרג אם להרג. אבל ישראל נבואתן מפרשת להיות היהודים עתידים ליום הזה להנכם מאביהם". אמנם רבינו אור החיים הקדוש הביא מדרש זה כהוכחה לתנאי המחייב פרוש התפלה, ומן הראוי לדון בו בהקשר זה.]

על אף שהקב"ה בוחן לב וכליות ויודע טוב מהאדם את מצבו, כבר התבאר שהקב"ה חפץ לשמוע את תפילת ישראל. ובמצבים שונים (כגון לפני שנקרע ים סוף) סבב הקב"ה מארעות שנראו קשים כדי שעם ישראל ישמע את קולו, כי חפץ הוא ית' בקרבתם של ישראל אליו ועל ידי התפלה שמחברת בין האדם לבוראו התקרב ישראל לאבינו שבשמים.

ועל פי זה נראה לבאר, שבא ללמדנו, שכאשר האדם מזלזל בתפלה ומסתפק במלים ספורות (וכל שכן אם מצטרף לזה גם נימה של התרסה), בכך הוא מזלזל בקשר ובחבור שלו עם הקב"ה.

והרואה יראה שטענה זו, שהקב"ה יודע את מצב האדם וליפיק מה טעם לבקש, אינה נכונה ואין לה אחיזה במבחן המציאות, שהרי כשאדם נאלץ להודק לשרותיהם של בני אדם כמותו, בבקשת הניתה על חפץ יקר, כסיוע מעורר דין או בקשת חנינה משופט וכל כיוצא בזה, כאן הוא מפרט היטב את דבריו, הגם שגם אותם גורמים אנושיים יודעים את לבו ואת כליותיו, והשופט ועורך הדין יודע את מצבו הקשה של הנאשם פי כמה וכמה מהנאשם עצמו, ובכל זאת האדם מרבה תחנונים ומנסה למצוא מסלות ללבו של אותו גורם אנושי דרך שגור מתנות והרבות רעים וכל זה במטרה ליצור חבור נפשי עם אותו אדם כמותו שיתכן,

לשם מה זנב לבעלי החיים? (6)

הזנב משמש את הסנאים לאזון גופם בשעת קפיצה, ובשהם מודלגים מענף לענף.